

Informacja dotycząca liczby całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz liczby wychowanków tych placówek w województwie mazowieckim w 2008 i 2009 roku

System opieki nad dzieckiem i rodziną w kontekście projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wymaga zmiany tak, by jak najmniej dzieci trafiało do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, które są z jednej strony formą pomocy, z drugiej zaś mają stanowić ostateczność w wyborze rodzaju wsparcia, uwzględniającego prawo dziecka m. in. do wychowania w rodzinie, zapewnienia stabilnego środowiska wychowawczego.

Analiza porównawcza danych z 2008 i 2009 roku dotyczących liczby całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rotacji wychowanków tych placówek w województwie mazowieckim pokazuje, że wzrosła liczba całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, przy czym należy jednocześnie zaznaczyć, iż placówki rodzinne (w tym 1 Wioska Dziecięca) w II półroczu 2009 roku stanowiły 50% ogółu całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, natomiast przebywające w nich dzieci stanowiły 14,85% wszystkich dzieci objętych w tym okresie całodobową opieką. (Tabela nr 1). Liczba dzieci przebywających w latach 2008-2009 w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych utrzymywała się na zbliżonym poziomie (Tabela nr 2).

Tabela nr 1. Liczba całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w I i II półroczu 2008 i 2009 roku

typ placówki	I półrocze 2008 r.	II półrocze 2008 r.	I półrocze 2009 r.	II półrocze 2009 r.
socjalizacyjna	22	22	22	22
interwencyjna	4	4	4	4
wielofunkcyjna	17	17	17	18
rodzinna	33	40	42*	44
razem	76	83	85	88

* Liczba placówek rodzinnych nie uwzględnia Rodzinnego Domu Dziecka w Ruszkowie, którego działalność została zawieszona od dnia 29.02.2008 r. W dniu 03.06.2008 r. Wojewoda Mazowiecki wydał zgodę na likwidację placówki, która przestała funkcjonować na mocy Uchwały Rady Powiatu Gostynińskiego z dnia **31.08.2009.**

Tabela nr 2. Liczba dzieci przebywających w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2008-2009

rok	liczba dzieci
I półrocze 2008 roku	2291
II półrocze 2008 roku	2218
I półrocze 2009 roku	2244
II półrocze 2009 roku	2214

W II półroczu 2009 roku została otwarta nowa placówka socjalizacyjna – Dom Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Kostowcu; placówka ta jednak do końca 2009 roku nie przyjęła żadnego dziecka. Uroczyste otwarcie Domu miało miejsce w dniu 1 marca 2010 r. Dotychczasowa placówka socjalizacyjna – Dom Dziecka Nr 11 przy ul. Bohaterów 50 w Warszawie w 2009 roku przekształciła się w placówkę wielofunkcyjną – Zespół Małych Form Opieki i Wychowania „CHATA”, tym samym w II półroczu 2009 roku łączna liczba placówek wielofunkcyjnych wyniosła 18.

Rodzinny Dom Dziecka w Ruszkowie, który przestał funkcjonować na mocy Uchwały Rady Powiatu Gostynińskiego z dnia 31.08.2009. wznowił działalność od 01.10.2009. jako Rodzinny Dom Dziecka „Nowy Start” w Ruszkowie, prowadzony przez Europejską Fundację na Rzecz Osób Potrzebujących w Gorzowie Wielkopolskim. W placówce jednak nadal nie przebywa żadne dziecko. W Radomiu, gdzie funkcjonuje najwięcej placówek rodzinnych w całym województwie mazowieckim, w II połowie 2009 roku otwarto w Rodzinny Dom Dziecka Nr 13.

Liczba dzieci, które trafiły w latach 2008-2009 do placówek jak i je opuściły, również utrzymuje się na podobnym poziomie, z wyjątkiem II półrocza 2008 roku, kiedy liczba wychowanków, którzy opuścili placówki wyniosła 843 (Tabela nr 3). Biorąc pod uwagę fakt, że nadrzędnym celem pomocy społecznej jest zapewnienie właściwej pomocy rodzinom, które mają problemy w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku znajdującemu się w tej rodzinie (art. 70 ustawy o pomocy społecznej) a umieszczenie dziecka poza rodziną jest traktowane jako ostateczność, ośrodki pomocy społecznej będące najbliższej w/w beneficjentów powinny zintensyfikować działania w celu ograniczenia zjawiska sieroctwa społecznego poprzez rozwijanie szeroko pojętego wsparcia w środowisku lokalnym, tj.: prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, wspieranie inicjatyw oraz uczestniczenie w projektach stwarzających możliwość tworzenia tego typu placówek, zapewnienie poradnictwa rodzinnego oraz terapii rodzinnej, współpracę

z innymi podmiotami, które w obszarze swoich działań udzielają wsparcia dziecku i rodzinie (właściwy gminny system profilaktyczny pozwoli na zatrzymanie dziecka w rodzinie i ograniczy liczbę potencjalnych beneficjentów na pozostałych szczeblach pomocy społecznej), wspieranie instytucji asystenta rodziny, poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny adopcyjnej, zastępczej).

Szczególną rolę ośrodków pomocy społecznej podkreśla wspomniany na wstępie projekt ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który przekazuje gminie nowe zadania (np. prowadzenie rejestru placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, prowadzenie oraz finansowanie systemu spokrewnionej pieczy zastępczej, zatrudnianie asystentów rodziny), ale także nawiązuje do tych elementów, które uwzględnione są w ustawie o pomocy społecznej (np. poradnictwo rodzinne, terapia).

Tabela nr 3. Liczba dzieci, które w latach 2008-2009 zostały przyjęte do całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej/opuściły całodobową placówkę opiekuńczo-wychowawczą

rok	dzieci, które	
	zostały przyjęte do placówki	opuściły placówkę
I półrocze 2008 roku	790	740
II półrocze 2008 roku	744	843
I półrocze 2009 roku	791	771
II półrocze 2009 roku	751	779

Spośród wszystkich wychowanków, którzy w I i II półroczu 2008 roku i 2009 roku opuścili całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze najczęściej dzieci wracało do domów rodzinnych lub trafiało do innych placówek (dom dziecka, rodzinny dom dziecka, pogotowie opiekuńcze, MOS, MOW, schronisko dla nieletnich itp.). Z uzyskanych danych wynika, że najczęściej dzieci powróciło do domu rodzinnego w II półroczu 2008 roku, w analogicznym okresie 2009 roku odnotowano najmniejszą liczbę dzieci, które znalazły się w domu rodzinnym, co stanowiło również najmniejszy odsetek wychowanków powracających do swoich rodzin w ciągu całego okresu 2008-2009 (Tabela nr 4). Systematycznie wzrasta liczba dzieci, które trafiają do rodzin adopcyjnych, jak również tych, które usamodzielniają się. Niemniej jednak wzrasta także liczba wychowanków, którzy trafiają do innych placówek – największy odsetek dzieci trafiających do innych

placówek utrzymuje się w placówkach interwencyjnych, co niewątpliwie ma związek z charakterem oraz funkcją jaką pełnią tego typu placówki.

Tabela nr 4. Rotacja wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2008-2009.

miejsca, do których dzieci odeszły	I półrocze 2008 r.	II półrocze 2008 r.	I półrocze 2009 r.	II półrocze 2009 r.
dom rodzinny	269	306	243	225
rodzina zastępcza	62	82	71	60
rodzina adopcyjna	97	98	84	114
inna placówka	232	227	257	261
usamodzielnienie	80	129	116	119
razem	740	842*	771	779

* w tabeli nie uwzględniono wychowanka, który zmarł

Liczba wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy w latach 2008-2009 mieli uregulowaną sytuację prawną umożliwiającą adopcję utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Jednocześnie nie wszystkie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłaszane są do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Tabela 5). Najwięcej dzieci zgłaszają do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych placówki socjalizacyjne oraz wielofunkcyjne, najmniej placówki rodzinne, np.: w I półroczu 2009 roku w placówkach rodzinnych 155 dzieci miało uregulowaną sytuację rodzinną umożliwiającą adopcję, ale do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych zgłoszono jedynie 54 dzieci. Dyrektorzy rodzinnych placówek taki stan rzeczy tłumaczą tym, że dzieci przywiązują się do swoich opiekunów i nie wyrażają zgody na adopcję, problemy w znalezieniu rodziny adopcyjnej mają także liczne rodzeństwa, wówczas placówka rodzinna jest dla nich jedynym rozwiązaniem, lepszym niż pobyt w wieloosobowej placówce socjalizacyjnej. Mimo to porównując dane z lat 2008-2009 liczba dzieci zgłaszanych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych wzrasta.

Tabela nr 5. Liczba wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych z uregulowaną sytuacją prawną i zgłoszonych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

typ placówki	I półrocze 2008 r.		II półrocze 2008 r.		I półrocze 2009 r.		II półrocze 2009 r.	
	uregulowana sytuacja na dzień 01.01.2008.	zgłoszone do oao do 30.06.2008.	uregulowana sytuacja na dzień 01.07.2008.	zgłoszone do oao do 31.12.2008.	uregulowana sytuacja na dzień 01.01.2009.	zgłoszone do oao do 30.06.2009.	uregulowana sytuacja na dzień 01.07.2009.	zgłoszone do oao do 31.12.2009.
socjalizacyjna	155	144	178	115	138	110	125	78
interwencyjna	2*	58	2	22	1	71	2	69
wielofunkcyjna	166	120	150	86	158	127	153	102
rodzinna	124	40	153	37	155	54	155	68
razem	447	362	483	260	452	362	435	317

* Znaczna rozbieżność między liczbą dzieci z uregulowaną sytuacją prawną na początku danego półrocza a liczbą dzieci zgłoszonych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych na koniec danego półrocza wynika z tego, że Interwencyjna Placówka Opiekuńcza w Otwocku przyjmuje małe dzieci, pozostawione m. in. w szpitalach, oknie życia, które stosunkowo szybko mają regulowaną sytuację prawną umożliwiającą ich adopcję.

Spośród wszystkich dzieci zgłoszonych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w I półroczu 2008 roku do rodzin adopcyjnych trafiło 26%, w II półroczu 2008 roku – 37%, w I półroczu 2009 roku – 23%, w II półroczu 2009 roku – 35% ogółu zgłoszonych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych; większy odsetek w II półroczu 2008 i 2009 roku ma jednak związek z mniejszą liczbą dzieci zgłoszonych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w stosunku do I półrocza 2008 i 2009 roku (Tabela nr 6).

Tabela nr 6. Liczba wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych zgłoszona do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych i tych, które faktycznie trafiły do rodziny adopcyjnej.

	I półrocze 2008 r.		II półrocze 2008 r.		I półrocze 2009 r.		II półrocze 2009 r.	
	zgłoszone do oao do 30.06.2008.	dzieci w rodzinach adopcyjnych	zgłoszone do oao do 31.12.2008.	dzieci w rodzinach adopcyjnych	zgłoszone do oao do 30.06.2009.	dzieci w rodzinach adopcyjnych	zgłoszone do oao do 31.12.2009.	dzieci w rodzinach adopcyjnych
razem	362	97	260	98	362	84	317	114

W przypadku wychowanków placówek zgłoszonych do powiatowych centrów pomocy rodzinie w latach 2008-2009 zdecydowany wzrost zgłoszeń miał miejsce w II półroczu 2009 roku, co jednak nie miało przełożenia na liczbę dzieci, które faktycznie trafiły do rodzin zastępczych (Tabela nr 7). I tutaj, podobnie jak w przypadku ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, najwięcej zgłoszeń pochodziło z placówek socjalizacyjnych oraz wielofunkcyjnych, najmniej zaś z placówek rodzinnych.

Tabela nr 7. Liczba wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych zgłoszona do powiatowych centrów pomocy rodzinie i tych, które faktycznie trafiły do rodziny zastępczej.

	I półrocze 2008 r.		II półrocze 2008 r.		I półrocze 2009 r.		II półrocze 2009 r.	
	zgłoszone do pcp do 30.06.2008.	dzieci w rodzinach zastępczych	zgłoszone do pcp do 31.12.2008.	dzieci w rodzinach zastępczych	zgłoszone do pcp do 30.06.2009.	dzieci w rodzinach zastępczych	zgłoszone do pcp do 31.12.2009.	dzieci w rodzinach zastępczych
razem	199	62	162	82	189	71	271	60

Niewystarczająca liczba rodzin adopcyjnych, zastępczych a także fakt chęci adopcji jedynie małych dzieci, chęć stworzenia rodziny zastępczej dla dzieci „bez większych problemów” skłania do intensyfikacji poszukiwań kandydatów do pełnienia funkcji rodziny adopcyjnej, zastępczej i jednocześnie wprowadzenia zmian w programach przygotowujących do pełnienia funkcji rodziny adopcyjnej/zastępczej. Brak zgody starszych dzieci na umieszczenie w rodzinie adopcyjnej/zastępczej nie jest głównym powodem, dla którego dzieci z uregulowaną sytuacją prawną nie są zgłaszane do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

Nasuwa się także pytanie co do skuteczności działań instytucji wspierających rodzinę i dziecko (działania motywujące rodzinę do zmian oraz umożliwiające powrót dziecka do domu).

Projekt ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ma w swoich założeniach uczynić system pomocy rodzinie bardziej przejrzystym, przenieść odpowiedzialność za dzieci na najniższy szczebel, tj. do gmin jako pierwotnych miejsc zamieszkania dzieci i rodzin, których funkcje mają być wzmacnianie poprzez działania prewencyjne i profilaktyczne.

Wymienione w tym projekcie elementy wsparcia miałyby przyczynić się do zniwelowania wszystkich negatywnych zjawisk oraz luk prawnych, z jakimi boryka się aktualnie system pomocy społecznej w opiece nad rodziną i dzieckiem.

Akceptuję
DYREKTOR
Wydziału Polityki Społecznej
/-/ Halina Lipke

Opracowano:
Wydział Polityki Społecznej
(Oddział ds. Pomocy Stacjonarnej, Oddział Polityki Społecznej w Ostrołęce, Oddział Polityki Społecznej w Płocku)